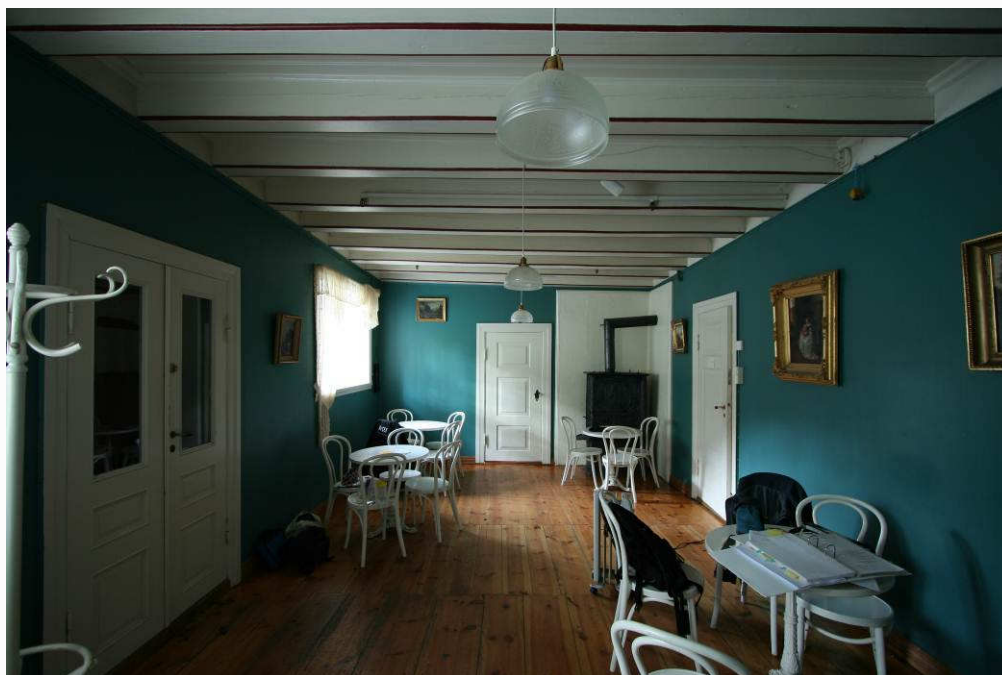

NIKU. Oppdragsrapport. Nr.165/2010

B.f.253. Kvinnherad
Baroniet Rosendal
Rom 110. Hagestuen
Farge- og bygningsarkeologiske
undersøkelser og anbefalte tiltak

Edwin Verweij
Barbro Wedvik

Rosendal. Baroniet. Hagestuen. Foto: JBr. Desember 2009.

Dato: 29.11.2010
Til: Baroniet Rosendal
Kopi: Riksantikvaren
Fra: NIKU v/malerikonservator Barbro Wedvik
Emne: B.f.213. Kvinnherad. Baroniet Rosendal. Rom 110. Hagestuen.
 Farge- og bygningsarkeologiske undersøkelser og anbefalte tiltak.

Oppdragsgiver: Baroniet Rosendal
Topografisk nummer: B.f.253
Prosjektnummer NIKU: 156.1392.09
Prosjektleder NIKU: Jon Brønne
Tidspunkt: Feltarbeid: 30.11.2009 - 4.12. 2009.
 Rapportering: Januar og september/november 2010
Kvalitetssikring: Malerikonservator Jon Brønne og avdelingsleder Merete Winness

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	2
Bakgrunn.....	2
Historikk	4
Metode for undersøkelsene.....	5
Dokumentasjon	5
Tilstand.....	6
Resultat av fargeundersøkelsene.....	6
Forutsetning for undersøkelsen i rommet	6
Oppsummering av resultatene.....	6
Rom 110. Hagestuen. Presentasjon av utseendet i periode 4, ca 1900.....	10
Anbefalte tiltak for rom 110. Hagestuen.....	13
Kilder.....	16
Litteratur.....	16
Arkivalia	16

Bakgrunn

I forbindelse med de årlige undersøkelses- og konserveringsarbeidene NIKU utfører for Baroniet Rosendal, er Hagestuen farge- og bygningsarkeologisk undersøkt. Arbeidene er finansiert av Riksantikvaren. Baroniet Rosendal er fredet. Det innebærer at ingen tiltak som går ut over normalt vedlikehold må igangsettes før tiltaket er godkjent av rette antikvariske myndighet.

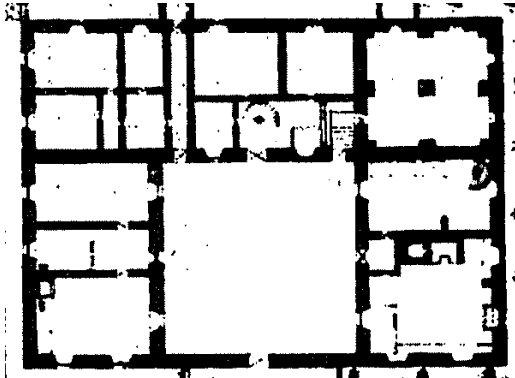
Figur 1. Baroniet Rosendal. Hagestuen sett mot øst. Foto. JBr. 2009.

Figur 2. Baroniet Rosendal. Hagestuen sett mot vest. Foto. JBr. 2009.

Historikk

Rommet har gått gjennom en del endringer siden byggeåret i 1665.

Figur 3. Baronet Rosendal. Segelches plantegning fra 1786. Riksantikvarens arkiv.

Opprinnelig var hele første etasje for tjenerskapet, med unntak av fogdens rom som man mener befant seg nord i Østfløyen.¹ Det antas at romdelingen og – bruken var omtrent den samme i 1665 som i 1786, da Segelche laget sin plantegning.

På Segelches tegning er rom 115 og vestre del av rom 110, til veggen mot Stengangen, ett stort rom. Øst for Stengangen lå et mindre rom som i dag også er del av rom 110 Hagestuen i dag. I "Rosendal – baroni og bygning"² står det utdrag fra en besiktigelse på slutten av 1700-tallet. I følge Stephan Tschudi-Madsen kan det se ut til at snekkerrom og melkekammer evt. kledeskammer befant seg i området der rom 115 og vestre del av rom 110 er i dag. Øst for Stengangen lå blant annet Jomfru Annes kammer, et brødkammer og et rom med en kasse med et komplett urverk - det er uvisst hvilket av disse rommene som kan ha vært østre del av dagens rom 110. Det er sannsynlig at den oppdelte gulvleggingen i dagens rom 110 viser oss den opprinnelige oppdelingen i to rom og gang.

NIKUs undersøkelse viser at lettveggen mot rom 115 Anretningen har hatt sin nåværende plassering fra første halvdel av 1800-tallet³. Dette stemmer ikke overens med Stephan Tschudi-Madsens forslag til rekonstruert grunnplan fra 1836. Vi kjenner ikke utstrekningen av rom 110 mot øst på den tiden, men i "Rosendal – baroni og bygning"⁴ står det at Dr. Weiss Hoff Rosenkrone i 1902/03 dekket til Stengangen som inntil da hadde ligget åpen "nett so gatone i Bergen"⁵. Dersom dette stemmer var antagelig rom 110 sin avgrensning mot øst på tidlig 1800-tall fremdeles veggen mot Stengangen.

Videre står det at Dr. Weiss Hoff Rosenkrone innredet Havestuen og oppførte verandaen utenfor i årene 1902-03. Opplysningene samsvarer med våre funn. NIKU finner at Hagestuen ble innredet til sitt nåværende utseende på ca 1900, med tofløyet dør ut mot hagen. Brannmuren ble også utvidet ca 1900. De yngste dørene (dør 110/112 og dør 110/ut) er fra ca 1900. Det er ingen planmessige endringer i rommet siden den gang.

¹ "Rosendal – baroni og bygning" s. 41

² S. 41

³ Man kan se umalt panel der lettveggen møter ytterveggen.

⁴ S. 60

⁵ Kildereferanse savnes

Metode for undersøkelsene

Fargeundersøkelsen ble gjort ved lagvise avdekkinger og registrering av malingslag (fargetrapper), samt kontrollprøver med skalpell på bygningselementene og vurdering av overflater i feltmikroskop på stedet.

Veggtrekk og sekundært listverk ble løsnet. NIKU har valgt å begrense disse inngrepene til det omfanget vi mente var helt nødvendig for å forstå og tolke bygnings- og fargehistorien i rommet. Hvis det ved eventuelle fremtidige undersøkelser eller gjennom istandsettings- og restaureringsprosessen blir utført en mer omfattende avdekking av bygningsdeler, kan det komme fram nye detaljopplysninger om bygnings- og fargehistorien i Hagestuen.

Fargeundersøkelsen ble i hovedsak utført i dagslys. Resultatet av undersøkelsene er i hovedsak basert på funn på stedet. Det er i tillegg tatt ut materialprøver i rommet. Prøvene er undersøkt ved NIKUs laboratorium i Oslo.

Dokumentasjon

Lagskjema

Malinglagene som er funnet på de undersøkte bygningselementene er ført inn på NIKUs lagskjema for fargeundersøkelser. Disse oppbevares hos NIKU.

Fargeregistrering

Fargeregistrering ble gjort ved bruk av NCS - S systemet, som er et system for fargebeskrivelse.⁶ Fargekodene skal i de fleste tilfellene oppfattes som veiledende, ettersom det sjelden er mulig å finne én NCS-S kode som fullstendig samsvarer med den avdekkete fargen. Dersom det er oppgitt to koder med skråstrek mellom, anses fargen å ligge mellom de to kodene. Det må også tas høyde for at de avdekkete malingene gjerne er skitne, avblekete og nedslitte, og at fargene derfor kan se annerledes ut enn da malingene ble påført. Oljen i oljebaserte malinger gulner dessuten når den ikke utsettes for lys. Det betyr at de fargene som avdekkes vanligvis er for varme eller gule i forhold til hvordan de opprinnelig har vært. Dette er særlig kritisk for blå og grå farger. Oljen vil blekes når fargen står fremme i lyset.

Ved en oppmaling bør de fargene som anbefales i denne rapporten rekodes etter flere måneders, helst ett års bleking.

Materialprøver

Ved uttak av materialprøver for undersøkelse i mikroskop er opplysninger om bygningselement, sted, bunnmateriale og øverste fargelag notert og ført inn i NIKUS register over materialprøver. Materialprøvene oppbevares hos NIKU.

Fotografier

Interiørene er fotodokumentert med digitale fotografier av konservatorene i prosjektet. Det er tatt oversiktsbilder av rommet før undersøkelsene. Det er videre tatt fotografier under undersøkelsene for å dokumentere funn. Fotomaterialet er systematisert med en navngitt fil for hvert enkelt rom. Alle relevante fotografier vil bli vedlagt den endelige sluttrapporten for alle arbeidene på Baroniet Rosendal.

---

⁶ Natural Color System® Index 2004

Tilstand

Rommets nåværende tilstand er vurdert og beskrevet i NIKUs Oppdragsmelding 079 fra 1999, og er derfor ikke gjentatt i denne rapporten.⁷

Resultat av fargeundersøkelsene.

Forutsetning for undersøkelsen i rommet

Før undersøkelsene ble igangsatt, var det klart at rom 110 ikke skulle tilbakeføres eller restaureres til en periode som var eldre enn da rommet ble innredet til Hagestue.

Oppsummering av resultatene

Undersøkelsene har ikke gitt mange opplysninger om periodene frem til første del av 1800-tallet, men vi vet ut fra Segelches plantegning at det som i dag er rom 110 tidligere var to rom med en stengang mellom. Det er trolig bare på ytterveggene og i vindusmyget det vil være mulig å finne rester av tidligere overflatebehandlinger som kan gi indikasjoner på hvordan disse rommene har sett ut før begynnelsen av 1800-tallet. I rom 115 ble det gjort funn av to maling på panelet på ytterveggen som kan være veggfarge fra 1700-tallet. Fargen har antagelig vært likedan i vestre del av rom 110 siden disse rommene tidligere var et stort rom. Dahlin (1967) skriver å ha funnet gammelt malt panel med fire lag maling i rom 110, men sier ikke hvor i rommet han har funnet det gamle panelet. Lagene er først grått, deretter gulgrå hvit, så blått, så grønt. Vi kjenner de to siste fargene fra våre funn i rom 110. De to første fargene kan være de samme som ble funnet på det gamle panelet mot yttervegg i rom 115.

Fra første del av 1800-tallet har vi en del opplysninger om den vestre delen av rom 110. Trolig ble det store rommet som bestod av vestre del av dagens 110 og hele 115 delt i to med en lettvegg i første halvdel av 1800-tallet. Rommene ble oppgradert med friske empire veggfarger, illusjonsmalte lister og nye vinduselementer, nye dører og kanskje også nye gulv. Deretter, ca 1900, lages Hagestuen. Det er utført få oppussinger etter at rommet ble innredet til Hagestuen.

Rommet har antagelig opprinnelig vært et underordnet kjeller-/lagerrom. Vi kjenner ikke til noen overflatebehandling eller nedhimling av taket før takbjelkene males, antagelig på 1830-tallet. Bjelkene har fått sveitser-staff ca 1900 ved at man har profilhøvlet bjelkenes hjørner så langt ut mot veggen som man fikk til.

Lettveggen mellom 110 og 115 har sin opprinnelige plassering fra 1830-tallet. Vi kjenner ikke rommets utstrekning mot øst på denne tiden, fordi vi ikke vet med sikkerhet når veggene til Stengangen ble revet. Dagens veggtrekk er i relativt god stand, og det ble derfor ikke tatt noen større åpninger i det eksisterende veggtrekket i østre del, for å forsøke å kartlegge hvordan rommet så ut i tidligere på 1800-tallet. Dersom man vil forsøke å fastslå når rommet fikk sin nåværende utstrekning kan dette undersøkes videre ved å forsøke å finne avslutningen på den knall blå empire veggfargen på rommets søndre vegg, eller om den samme fargen finnes på østveggen. Det imidlertid ganske sannsynlig at veggen mot Stengangen utgjorde rommets avgrensing mot øst i denne perioden. Det ville være merkelig om den blå veggfargen og de illusjonsmalte tak- og fotlistene skulle stå sammen med en udekket brostengang. Brannmuren ble utvidet mot døren på vestvegg i 1902

⁷Brønne, Jon: Baroniet Rosendal i Kvinnherad kommune, Hordaland. Delprosjekt 1: Undersøkelser, tilstandsbeskrivelse og forslag til tiltak i 24 utvalgte rom i slottet. NIKU Oppdragsmelding 079, 1999

Karm og midtpost på sørvestre vindu er fra 16- eller 1700-tall. Øvrige vinduselementer på sørvestre vindu er fra 18- og 1900-tall. På sørøstre vindu har vi funnet malinglag tilbake til ca 1900. Døren i vegg mot rom 115 er den eldste i rommet, antagelig fra 1830-årene. De to andre dørene er sveitserdører, ca 1900.

Gulvet: Se beskrivelse i rapport fra 1999⁸. Det kan se ut som at østre del av rommet har de bredeste og eldste gulvbordene, antagelig fra tiden med Stengangen. Når Stengangen ble lukket ble antagelig dagens gulvbord lagt i denne. Det er de mellom-brede gulvbordene i midten av dagens rom 110. I den vestre delen av rommet ligger de smaleste bordene. Det er usikkert om det i dette tilfellet er slik at de smaleste bordene også er de yngste.⁹

Resultatene fra undersøkelsene er presentert i tabellform. Tabellene er satt opp slik at den kan leses vertikalt for å få oversikt over rommets utseende i en gitt periode, og horisontalt hvis man vil se de enkelte delelementenes utseende gjennom alle registrerte perioder.

Anbefalte perioder og tiltak er merket med **blått** og *kursiv* i tabellen. Anbefalte farger er angitt i koder som refererer seg til NCS S - systemet. Begrunnelser for de anbefalte tiltakene står beskrevet på side 12.

---

⁸ Brønne, Jon: Baroniet Rosendal i Kvinnherad kommune, Hordaland. Delprosjekt 1: Undersøkelser, tilstandsbeskrivelse og forslag til tiltak i 24 utvalgte rom i slottet. NIKU Oppdragsmelding 079, 1999

⁹ Antagelig hadde vestre del av rom 110 et gulv som var i god stand da Hagestuen ble innredet og Stengangen dekket til. Hvis ikke er det vel sannsynlig at man ville lagt et nytt og ensartet gulv i hele Hagestuen?

Periodetabell for rom 110. Hagestuen.

Perioder	1 1665 Ludvig Rosenkrantz	2 1820/1836 Christian Hendrich Hoff Rosencrone	3 1856? Marcus Gerhard Hoff Rosenkrone	4 1902/03 Blålig hvit. Olje.	5 1927? Hvit	6 1958/1967 Tschudi- Madsen og Dahlin. Nåværende utseende	7 Dagens
Tak	Ingen kunnskaper. Åpent bjelketak	Ingen kunnskaper. Åpent bjelketak	Ingen kunnskaper. Åpent bjelketak	Blålig hvit. Olje.	Hvit	Hvit	
Taklist	Ingen kunnskaper	Ingen kunnskaper	Ingen kunnskaper	Blålig hvit. Olje	Hvit	Hvit	
Bjelker	Ingen kunnskaper	Ingen kunnskaper	Lys grå?	Blålig hvit. Olje	Hvit	Hvit	
Staffering bjelker	Ingen kunnskaper	Ingen kunnskaper	Ingen kunnskaper	Høvlet staff. Rød		Rødbrun	
Stussbrett- list	Ingen kunnskaper	Ingen kunnskaper	Ingen kunnskaper	Blålig hvit. Olje	Hvit	Hvit	
List mellom bjelkene i takflaten	Ingen kunnskaper	Ingen kunnskaper	Ingen kunnskaper	Blålig hvit. Olje	Hvit	Hvit	
Vegglis		Bord av papir, ca 2 cm bred på øvre del av vegg. Først malt oransje, deretter blå.		Trelis. Grønn (oliven).		Grønnlig blå	
Vegg	Lys grønn, deretter lys grå? Jmf. funn på yttervegg i rom 115.	Panelvegg. Malt blå.	Grønnlig blå	Grønn (oliven)	Strie trukket med papir. Grønnlig blå	→	
Brannmur	Ingen kunnskaper	Ingen kunnskaper	Ingen kunnskaper	Grønn (oliven)	Svart	Grønnlig blå	Hvit
Brannmurlis	Ingen kunnskaper	Ingen kunnskaper	Ingen kunnskaper	Grønn (oliven)	Svart	Grønnlig blå	Hvit
Vindu				Blålig hvit	Blålig hvit	Hvit	Hvit
Vinduskarm	Mørk grå. Lys grå (Kun vestre vindu)	Hvit (Kun vestre vindu)		Blålig hvit	Blålig hvit	Hvit	Hvit
Vindusssmyg		Hvit (Kun vestre vindu, nedre foring)		Blålig hvit	Blålig hvit	Hvit	Hvit
Vindusgerikt				Blålig hvit	Blålig hvit	Hvit	Hvit
Dør		Hvit (kun 110/115)		Dør 110/115 og 110/ut Settes inn. Blålig hvit		Hvit	Hvit

Dørgerikt		Hvit (kun 110/115)		<i>Dør 110/115 og 110/ut Settes inn. Blålig hvit</i>		Hvit	Hvit
Fotlist	Ingen kunnskaper	Malt fotlist på vestvegg. Hvit med gul stripe	Umalt				Trans- parent lakk.
Gulv	Ingen kunnskaper	Nytt gulv? Malt					Gulvet er slipt. Trans- parent lakk.

Rom 110. Hagestuen. Presentasjon av utseendet i periode 4, ca 1900.

Periode	<p style="text-align: center;">4</p> <p style="text-align: center;">Ca 1900</p>
Tak	<p>Åpent med synlig bjelkelag. Takkbord: Malt blålig hvite med oljefarge</p>
Bjelker	 <p>Malt blålig hvite med oljefarge.</p>
Staff bjelker	<p>I denne perioden ble bjelkenes hjørner profilhøvlet til en $\frac{3}{4}$ staff for å følge tidens sveitsermote.</p> <p>Hjørnene er høvlet så langt inn til veggen som det lot seg gjøre. Ujevnt. Staffen er malt rød.</p>
Stussbrett	<p>Malt blålig hvit med oljefarge</p>
Vegg	<p>Panelt med varierende typer panel, noe rupanel og noe malt panel. Trukket med linlerret og papp og malt olivengrønn med linoljemaling.</p>

	 <p>Lagvis avdekking av lagene på veggen. Lag 4 viser grønnfargen i periode 4..</p>
Vegglist	Olivengrønn. Satt inn i denne perioden.
Brannmur	Olivengrønn. Ble utvidet mot sør i denne perioden.
Brannmurlist	Blålig hvit. Satt inn til denne perioden.
Vindu	<p>Vestre vindusåpning samt karm og midtpost er opprinnelig. Ramme og bunnforing er fra 1830-tallet, mens sideforingene og geriktene er fra ca 1900. Den østre vindusåpningen samt vinduet er sekundært, ca 1900.</p> <p>Malt blålig hvit med oljebasert maling</p>
Vinduskarm	Malt blålig hvit med oljebasert maling
Vindusforing	<p>Nye sideforinger.</p> <p>Malt blålig hvite med oljebasert maling.</p>
Vindusgerikt	<p>Nye vindusgerikter.</p> <p>Malt blålig hvite med oljebasert maling</p>

Dør

Dør 110/115, bildet til venstre, er den eldste døren i rommet, fra 1830-tallet. Den står antagelig på sitt opprinnelige sted. Dør 110/112, bildet til høyre, og 110/ut, bildet nedenfor, er dører fra 1902/03.

Malt blålig hvite med oljebasert maling

Dørgerikt	Dørene har sine opprinnelige dørgerikter. Malt blålig hvite med oljebasert maling
Fotlist	Satt inn i denne perioden. Lakket.
Gulv	Det ble registrert små rester etter malingslag på gulvet, nede i fordypninger rundt kvist. Malingrestene kan ikke kodes eller tidfestes.

Anbefalte tiltak for rom 110. Hagestuen.

NIKU anbefaler å restaurere rommet i henhold til funnene fra periode 4. I periode 4 vet vi med sikkerhet at rommet hadde fått sin nåværende utstrekning. Hagestuen ble laget til og rommet fikk to-fløyet dør ut til hagen, ny dør mot 112 og nytt listverk.

Supplerende undersøkelser viste at en tilbakeføring til periode 4, gir med små endringer i det nåværende interiøret mulighet for å vise denne viktige perioden i rommets historie.

Periode 4, ca 1900. Tabell over anbefalte tiltak og farger.

Bygnings- element	Tiltak /Farge	Malingstype/ Materialer	Foreløpige NCS koder
Tak	Alle overflater skrapes og rengjøres forsiktig. Males blålig hvit.	Linoljemaling	Blålig hvit 1010-R80B
Bjelker	Alle overflater skrapes og rengjøres forsiktig. Males blålig hvit.	Linoljemaling	Blålig hvit 1010-R80B
Staff bjelker	Alle overflater skrapes og rengjøres forsiktig. Males rød.	Linoljemaling	Rødere enn 3060-Y90R

Stussbrett	Alle overflater skrapes og rengjøres forsiktig. Males blålig hvit.	Linoljemaling	Blålig hvit 1010-R80B
Vegg	Sprekker og riss i veggpappen utbedres ved å lime tynt papir over sprekkene. Papiret skal være større enn skadene og limet skal ikke påføres helt ut til kanten av papiret. Kantene på papiret rives etter at limet er tørket og slipes ned slik at det ikke er markerte kanter mellom de pålimte lappene og veggtrekket. Lappene flekkgrunnes. For å klare å rekonstruere den opprinnelige fargen, må veggene først grunnes med en gul oker bunnfarge. Ettersom det ikke males på et opprinnelig veggtrekk, kan det benyttes en alkydbasert maling. Deretter males veggene olivengrønne. Malingene kan påføres tynt med fineste rulltype, men må deretter fordrives umiddelbart i vertikal retning.	Grunning: Alkydmaling Sluttstrøk: Linoljemaling.	Grunning: Lysere og gråere variant av olivengrønn. Sluttstrøk: Olivengrønn Mellom NCS S 5020-G50Y/ 5020-G70Y/ 6020-G50Y/ 6020-G70Y Glans ca. 20
Brannmur	Sprekker og riss i brannmuren utbedres ved å lime tynt papir over sprekkene. Papiret skal være større enn skadene og limet skal ikke påføres helt ut til kanten av papiret. Kantene på papiret rives etter at limet er tørket og slipes ned slik at det ikke er markerte kanter mellom de pålimte lappene og veggtrekket. Lappene flekkgrunnes. For å klare å rekonstruere den opprinnelige fargen, må veggene først grunnes med en gul oker bunnfarge. Ettersom det ikke males på et opprinnelig overflate på brannmuren, kan det benyttes en alkydbasert maling. Deretter males brannmuren olivengrønn.	Grunning: Alkydmaling Sluttstrøk: Linoljemaling.	Grunning: Lysere og gråere variant av olivengrønn. Sluttstrøk: Olivengrønn Mellom NCS S 5020-G50Y/ 5020-G70Y/ 6020-G50Y/ 6020-G70Y Glans ca. 20

	Malingene kan påføres tynt med fineste rulltype, men må deretter fordrives umiddelbart i vertikal retning.		
Brannmurslist	Alle overflater skrapes og rengjøres forsiktig. Males blålig hvit.	Linoljemaling	Blålig hvit 1010-R80B Glans ca. 25-30
Vindu	Alle overflater skrapes og rengjøres forsiktig. Males blålig hvit.	Linoljemaling	Blålig hvit 1010-R80B Glans ca. 25-30
Vinduskarm	Alle overflater skrapes og rengjøres forsiktig. Males blålig hvit.	Linoljemaling	Blålig hvit 1010-R80B Glans ca. 25-30
Vindusgerikt	Alle overflater skrapes og rengjøres forsiktig. Males blålig hvit.	Linoljemaling	Blålig hvit 1010-R80B Glans ca. 25-30
Dører	Alle overflater skrapes og rengjøres forsiktig. Males blålig hvit.	Linoljemaling	Blålig hvit 1010-R80B Glans ca. 25-30
Dørgerikt	Alle overflater skrapes og rengjøres forsiktig. Males blålig hvit.	Linoljemaling	Blålig hvit 1010-R80B Glans ca. 25-30
Fotlist/terskel	Rengjøres og lakkes som gulv.	Alkydlakk Påført med pensel	Glans ca. 70
Gulv	Renses fullstendig for gammel boning og olje. Dette gjøres trolig best ved først å benytte et spesialmiddel for fjerning av bonevoks, og deretter vaske med soda eller såpesponsopløsning. Det må ikke brukes mye vann, men likevel må etterskyllingen gjøres ordentlig. Deretter vurderes det om gulvet må skal slipes meget forsiktig! for å få det helt rent, eller om det er tilstrekkelig å rengjøre gulvet med et avfettende middel som ikke misfarger treverket. Fjerning av bonevoks og vask prøves ut først, eksempelvis i nordøsthjørnet. Gulvet lakkes deretter med en egnet oljelakk. Ettersom det ikke lenger finnes linoljebaserte lakker	Alkydlakk Påført med pensel	Glans ca. 70

	med Copal eller andre hartstilssetninger på markedet, tilrår NIKU at det benyttes en god alkydlakk for tregulv.		
--	---	--	--

Kilder

Litteratur

- Hopstock, C. og Tschudi Madsen, S.; 1965 Rosendal, Baroni og bygning, Universitetsforlaget
- Brønne, Jon: 1999. Baroniet Rosendal i Kvinnherad kommune, Hordaland. Delprosjekt 1: Undersøkelser, tilstandsbeskrivelse og forslag til tiltak i 24 utvalgte rom i slottet. NIKU Oppdragsmelding 079.

Arkivalia

Arkivalia hentet fra Riksantikvarens arkiv og Baroniet i Rosendals arkiv:

- Baroniet Rosendals arkiv. Mappe 3. C.H. Rosenkrone, etter 1836. *Opptegnelse over reparasjoner samt atskillig Nyt anskaffet, Rosendals hovedbygning med tilhørende udhuse samt Kirken og Broer vedkommende.*
- Finn Krafft: Fargeundersøkelser Rosendal, 1958. Riksantikvarens arkiv.
- Stephan Tschudi -Madsen "Opptegnelser utført av ukjent etter 1745". Opptegnelse fra undersøkelse på Rosendal 23-28. februar 1964.
- Halvor Vreim; "Bygningsmessig istandsetting og restaurering av rommene i "Borgen", Stamhuset Rosendal, nå den Weis-Rosenkronske stiftelse, Kvinnherad, rapport juli 1958, Riksantikvarens arkiv.
- Egil Dahlin. Fargesetting og besiktigelse i forbindelse med restaurering og oppussing av spisesalen c, kontoret g og havestuen l. 28.10.1967. Riksantikvarens arkiv.

Oslo 29.11. 2010

Barbro Wedvik
Malerikonservator